

KALÓZ ÁLLAM, RADIKÁLIS ISZLÁM VAGY KONSZOLIDÁLÓ POLITIKA? SZOMÁLIA ESETE ÉS ESÉLYE

A. GERGELY ANDRÁS

Tíz fejezet, mely nem rengeti meg a világot... Avagy mégis, ha a felelősség súlya, a belátások és rálátások pontossága, a helyzetmegítélés sorskérdésekre épülő tisztasága az eszköz ahhoz, hogy egy államot, mely mintegy tíz millió lakost és hét Magyarország méretű térséget szimbolizál, pontosabban láthassunk. E tíz fejezet az Arab-tenger, Indiai-óceán és Adeni-öböl háromszögében szinte éles rinocérosz-szarvként a távolabbi Keletet fenyegető, a Vörös-tenger felé vezető vízi utakat sarcoló, s talán Etiópia, Eritrea, Szudán, Kenya minden keserűségét a védtelen sérülékenység formájában hordozó államalakulat utóbbi negyedszázadára „szűkíti” le mondandóját. Ez idézőjel azonban nem csupán a mélyebb és „tágasabb” térség tanulmányt jelzi, hanem azt a történeti, etnopolitikai, migrációs, nemzetközi kapcsolati, hadászati és biztonságtudományi spektrumot is, mely nem helyettesíthető laikus politikatudományi vagy tájnéprajzi következtetések kigyűjtésével, de mindezen tudásterületek szükségképpen alkalmazására is kísérletet tesz. S tesz nemcsak azért, mert a szomáliai „események” sajtóanyaga, a biztonságpolitikai kurrens kérdések és katonai diplomáciai történések folytonosan ki-kivezetnek Szomáliföld völgyeinek és fennsíkjainak, tengerpartjainak és a szövetségi köztársaság, a többségi, az iszlám és a független területek lakosainak helytörténetéből, hanem mert mindezeknek az 1990-es évektől újságcímlapokra kerülő gyászos híryanaga szinte folytonossá vált lázadások, helyi háborúk, merényletek, robbantások, kalózkodások eseménysoráról értesít, s csupán csak elvéve ennek ellenkezőjéről. Szomália a nemzetközi politikában, térség-diplomáciában, földrész-közi kapcsolatrendszerben egyaránt a válság-övezetek közötti rangja alapján pozícionált állam, melynek politikai eseménytörténetét, s ennek drámai alakulási folyamatait legtöbbször a „Nyugat csődje”, az Amerikai Egyesült Államok kudarca, a lebénult ENSZ és a hatástalan megoldásokba feledkező Európai Unió totális hatástalansága szavatolta.

A fiatal szerzőpáros valójában „köztes műfajú” opuszban tárja föl egy állami szervezetrendszer összeomlásának, az etnikai, gazdasági, szegénységi, szárazsági és klánrendszeri, iskolázatlansági és menekültügyi, radikalizált és terrorizált népességre vonatkozó forrásokból táplálkozó áttekintés alapkérdéseit – olyan politikatudományi szakterületi problematikaként bemutatva mindezt, amire a mainstream

Marsai Viktor – Hettyei András

Szomália.

Állami összeomlás és konszolidáció Afrika szarván.

IDResearch Kft – Publikon Kiadó, Pécs, 2013., 210 oldal

politológia csak elvétve vállalkozik. Az inter- vagy multidiszciplináris megközelítés megannyi előnyével találkozunk kötetükben: a szegénység- és megélhetés-történeti áttekintést az ókori egyiptomi krónikákban már szereplő térség vallás- és rétegződés-képlete hatja át, a gazdasági térségvizsgálatot a szomszédos államokkal összefüggő, vagy a polgárháborús ország belső problémáinak megoldását célzó amerikai beavatkozás és etióp megszállás következményeit tekintve végzi el; kitekintést nyújt az államiság nélküli, helyi klán-rendszerekre épülő társadalom belső rétegződése, az eredményes kormányzás hiányából fakadó polgárháborús válsághelyzet értelmezése felé is. Bőséges illusztrációt kapunk az anarchiába és polgárháborús konfliktusokba torkolló gyarmatosítási előképekből, a nemzetközi helyzet és a belső gazdaság összefüggéseiből, a radikális iszlám elöretörésének és térfoglalásának, vagy a nemzetközi terrorizmus helyi változatainak, lecsapódásainak jelenkortörténetéből is. A külkapcsolatok sokrétű vázlatja és eseménymenete (lényegében fejezetenként) folytonos állapotábrán mutatja a térségben meghatározó súlyú és nagyságú (kilencven milliós) Etiópiával, számos arab és muszlim sejksséggel, az Oszmán Birodalommal, a kenyai fenyegetéssel, Eritreával és időről időre az európai (olasz, francia, angol) megszállókkal vagy gyarmatosítókkal folytatott küzdelmeket, melyek mintegy nem mellékes következménye volt, hogy az 1991 és 2012 között kimúltnak tekintett államszervezet nem volt képes ellenállni a külső szuverenitást a belső önállóság-hiány terhére kiépítő törekvésekkel szemben. S hogy ebben a meghatározó periódusban kalózok, szárazföldi hadurak, terroristák, vallási fanatikusok, érdekkörökre osztott politikai vállalkozók találtak rá a maguk legsikeresebb terepére, azt már szinte nem is érdemes a központi kormányzat cselekvés-képtelenségével magyarázni, a helyzet maga elsősorban ezek részletrajzából ismeretes. Sikeres játékfilmek, fotókiállítások, a nemzetközi sajtó lenyomatai, nemzetközi szervezetek segélyakciói, béke-műveletek és konszolidációs programok, ENSZ-jelentések és anarchia-analízisek könyvtárnyi anyaga illusztrálta mindezt, államkudarcok és partnerségi konfliktusok irdatlan tömege kísérté mint folytonos históriát vagy mint a globális terrorizmus egyik kiemelt hadállását – a kötet utolsó harminc oldala egyetlen, megszakítás nélküli forrásjegyzék, melyből cím szerint is ömlik a vér és reménytelenség, nemzetközi bűnültség és morális döbbenet.

A könyv hátoldalán mintegy ajánlásként hangzó szöveg szerint „Marsai Viktor és Hettyey András ezekre a kérdésekre igyekeznek választ találni ebben a kötetben”, jelesül leginkább azt kutatva, „melyek azok az okok, amelyek ide vezettek, és hogyan élnek az emberek Afrika Szarván?”... Az 1991 óta eltelt időszak, de főleg az utóbbi néhány év változásait „óvatos optimista” minősítéssel szemlélő szerzők végül is happy ending-gel zárják a művet, megértő belátással értékelik a fejleményeket „különösen az új szomáliai kormánnyal kapcsolatban, amelynek jó esélye van e tragikus sorsú ország stabilizálására”. Kritikai olvasatban ugyan főképp másodelemzésnek tetszik ez a mű, noha a Szerzők helyismerete, terep-élményei és magabiztos áttekintő képessége hitelesíti a gazdag szakirodalmi, sajtó és más forrásanyagot, de ezekből nem a(z élet)veszélyes gyémántok ismeretterjesztő krimije hangzik ki, hanem a rálátás szándéka, hogy „a magyar olvasó egy olyan tudományos igényű ismeretterjesztő munkát kapjon a kezébe, amelynek segítségével egy átfogóbb, teljesebb képet kaphat az Afrika Szarván zajló eseményekről”. Az események képe, a történések rendje és anarchiája persze folytonosan „bezavar” a tudományos távolságtartásba – de ez korántsem okoz a Szerzőknek hiányérzetet. Inkább azt igyekeznek tudatosítani, hogy a történések (melyek „hiteles” megjelenítése lényegében reménytelen és óráról órára változó is) az ókor óta nyomon követhető „rendje”, a helyi civilizációk összecsapása korántsem pusztán földrészközi vagy civilizációs konfliktusokkal magyarázható, hanem mindazzal a napra nap változó helyi világgal, melynek az elmúlt 25 évben mintegy félmillió ember esett áldozatául és egymillió menekült időz a szomszédos országokban, hogy további 1,3 millió belső migráns élethelyzetéről már ne is szóljanak.

Tíz fejezet, áttekinthető struktúra, esemény- és jelenség-értelmezések fölépítménye... Kérdések és kérdéskörök a hatalom mechanizmusai, a konszolidáció perspektívái, az elmúlt öt esztendő jellemző rendeződés állapotrajza mentén. Meg egy kis reménységgel, hogy talán minden sok-millió gyilkos áldozatvétele véget ér valaha...

Fontos szakkönyv ez, nemcsak afrikanistáknak, békefenntartóknak, valláskutatóknak, egyetemes vagy nemzetközi kapcsolattörténetet elemezni hajlamosaknak. Hanem mindenkinek, akiben a megértő humánus tisztánlátás igényével, a sokszor megmagyarázhatatlan történések értelmezésének lehetőségével találkozunk. ☀

Szarka Evelin

EGYSÉG A SOKFÉLESÉGBEN

A TÁVOLI INDONÉZIA KÖZELRŐL

Indonézia. Mitől olyan különleges az itt élők által beszélt nyelv? Hogyan viselkedünk vendégségben? Milyen furcsaságokkal vagy mulatságos helyzetekkel találkozhatunk, ha elvegyülünk a helyiek között? Mit jelent a gumiidő? Hogyan él ez a rendkívül színes indonéz közösség több ezernyi szigeten, és miként villantja fel identitásának egy-egy különleges elemét közmondásaiban, szimbólumaiban és mesevilágában?

A tudományos megalapozottsággal és ismeretterjesztő igénnyel megírt kötetben mindenki megtalálja az érdeklődésének megfelelő fejezetet – legyen szó izgalmas történelmi, politikai vagy gazdasági tényekről, a mezőgazdaság és a környezet jelenlegi állapotáról, vallási kérdésekről, a kisebbségek együttélését érintő aktuális témákról, a balinéz hagyományos építészeti elvekről vagy innovatív egészségügyi kezdeményezésekről.

A jórészt indonéz nyelvű forrásokra, helyszíni tapasztalatokra és interjúkra épülő, gazdagon illusztrált kiadvány közelebb hozza ezt a távoli országot, segítségével bepillantást nyerhetünk egy változatos és számos meglepetést tartogató ázsiai nép mindennapjaiba: hogy elolvasása után Indonéziára ne csupán a komodói sárkány, az óriási – gyakran iszonyú bűzt árasztó, de színpompás – egzotikus növények, az ínycsiklandó fogások, az aromás fűszerek, a jávai előember, valamint a széles mosolyok és a lenyűgöző táncmozdulatok hazájaként gondoljunk.

Keresse a kötetet a Lira Könyvesboltokban,
a független könyvesboltokban és az internetes portálokon
vagy rendelje meg a Publikon Kiadótól a www.publikon.hu oldalon.

www.publikon.hu